

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

¹Інститут економіки промисловості НАН України

Анотація: визначені потреби у високотехнологічній продукції промисловості, які сприятимуть можливості прискорити відродження повноцінної воєнної індустрії, залученню додаткових інвестицій, навчанню підприємців, виходу на міжнародні ринки та інтеграцію української інноваційної екосистеми в європейську мережу.

Ключові слова: інновація; інвестиція; інноваційно-інвестиційний процес; інвестор; інвестиційний проєкт; частні інвестиції; венчурні інвестиції; венчурний капітал.

Abstract: In article identified needs for high-tech industrial products, which will contribute to the possibility of accelerating the revival of a full-fledged military industry, attracting additional investments, training entrepreneurs, entering international markets and integrating the Ukrainian innovation ecosystem into the European network.

Keywords: innovation; investment; innovation and investment process; investor; investment project; private investment; venture investments; venture capital.

За останні два воєнні роки ринок інвестицій в Україні через повномасштабне вторгнення суттєво змінився. На початку 2022 року більшість угод з приватними іноземними інвесторами, ухвалених напередодні, скасували. Следством цього процесу стало те, що країна стала менш інвестиційно привабливою через особливості стратегій інвесторів та ризики війни, але є і такі інвестори, які, навпаки, розширюють територію інвестування та нарощують свою активність в Україні. Також є фонди, які рухаються повільно або тільки починають розгортати свою приватну діяльність в Україні [1].

Несприятливими загальними умовами, які є причинами для стримування інвестицій від більшості приватних іноземних інвесторів, є наступні: постійні обстріли територій; можливі блекаути (особливо у перший рік війни); мобілізація; складність виїзду для зустрічей з клієнтами, тощо.

Проте, всупереч постійним викликам війни, угоди приватного капіталу в українському ІТ існують – як завдяки системним внутрішнім інвесторам (Horizon Capital, Intellias, Nupra Fund, InSoft.Partners та інших), так і з сусідніх країн (як-от польської Euvic Group, яка останнім часом системно інвестує в невеликий український ІТ-бізнес) [1].

Сьогоднішня модель ринку спільного інвестування, що склалася за останнє десятиліття, дає підстави узагальнити, що існуюча модель інвестування не була найкращою з точки зору реалізації інвестиційного потенціалу інститутів спільного інвестування (ICI). Ця модель інвестування мала наявність певних системних обмежень, структурних диспропорцій, проблем, які потребують опрацювання відповідних заходів з боку держави. Залучення іноземних інвестицій є визначеною умовою виходу країни з економічної кризи. Саме тому необхідним стає дієве підтримуюче супроводження інвестиційних проєктів, яке сприятиме: покращенню іміджу України на світовому ринку капіталів, залученню довгострокових інвестицій, підвищенню рівня інноваційної активності в регіонах, а також підняттю інтенсивності міжнародної конкуренції за право володіння інтелектуальними інвестиціями.

До основних способів залучення інвестицій відносяться кредити та позики, гранти від держави та венчурні чи приватні інвестиції. Але останнім часом всесвітній досвід свідчить про вирішальну роль застосування саме венчурного капіталу у фінансуванні таких проєктів. Венчурні інвестиції передусім

---

¹ **Лях Ірина Іванівна**, головний економіст Інституту економіки промисловості НАН України, Київ, e-mail: iilyakh@ukr.net

розглядаються в менеджменті як ефективний стратегічний чинник підвищення конкурентоспроможності та розвитку підприємства або запуску нового бізнесу.

Останні декілька років стали поворотними як для української економіки в цілому, так для її інноваційної екосистеми. Проведене ще довоєнне дослідження на основі збору та аналізу інформації щодо стану секторів приватного та венчурного капіталу свідчить, що протягом останніх років спостерігалось стабільне збільшення українського ринку інвестицій. Незважаючи на те, що у 2019 році пройшли вибори, тривала війна, а також в умовах запроваджених урядом карантинних обмежень для боротьби з пандемією COVID-19 в Україні, що разом з іншими факторами спричинили значний економічний спад у 2-му кварталі 2020р., протягом останніх років спостерігалась тенденція помірному та екстенсивному росту українського сектору управління активами, переважно за рахунок *активності нових фондів* [2].

На тлі різкого зростання інфляції, посиленої повномасштабною військовою агресією РФ проти України у 2022 р. було зареєстровано 64 нових ІСІ, у т. ч. 6 – за 4-й квартал. Загальна кількість сформованих ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів, зростала 5-й рік поспіль і на кінець грудня становила 1742 (за 4-й квартал -0,9%, за 2022 рік +1,8%). Сукупні загальні активи діючих ІСІ, що перебували в управлінні КУА та досягли нормативів, у 4-му кварталі 2022 р. активи ІСІ зменшилися на 1,9% [3].

Вартість чистих активів (ВЧА) усіх сформованих ІСІ за увесь 2022р. зросла на 5,5%, до 412 614 млн. грн. У грудні вона була на 1,4% меншою, ніж у вересні, що частково зумовлено меншою кількістю звітів фондів. Вартість чистих активів усіх сформованих ІСІ у 3-му кварталі 2023 р. зросла на 6,4%. Це відбулося завдяки як *підвищенню вартості активів старіших фондів*, зокрема серед відкритих та *венчурних ІСІ*, так і прискореному створенню *нових венчурних КІФ* і незважаючи на загальне зменшення кількості (звітів) фондів за цей період. Із початку року сукупна ВЧА ІСІ додала 17,8%, за останній рік у вересні – 16,2%, а за два роки – 30,3% [4].

Але навіть тенденція помірному та екстенсивному росту українського сектору управління активами не змогла позитивно вплинути на виклики сьогодення. Початок повномасштабної війни вплинув на існуючі інвестиційні проекти з іноземними інвесторами: частину приватних угод, що готувалися наприкінці 2021 р., припинили чи скасували. Сектор ІТ став двигуном ринку інвестицій, зокрема, експортна ІТ-індустрія за перші п'ять місяців 2022 р. забезпечила валютні надходження до української економіки у \$3,179 млрд. Втім, у 2023 р. експорт українських ІТ-послуг за період із січня до жовтня знизився на 4,21% у порівнянні з аналогічним періодом у 2022 р. Венчурні інвестиції в Україну за 2022 р. у порівнянні з попереднім 2021 р. просіли на 74%. Спостерігалось, що такими же були і світові економічні тенденції: за 2021-2022 рр. у ЄС та США обсяг венчурних інвестицій погіршився на 20-30%. У першій половині 2023 р., згідно з даними PitchBook Data, обсяг фондів венчурного капіталу, інвестованих у Європу, скоротився на 61% [1].

Але незважаючи на несприятливі часи в умовах ведення повномасштабної війни у 2023 р. трохи вдається тримати український сектор управління активами за рахунок *підвищення вартості активів старіших фондів*, зокрема серед *відкритих та венчурних ІСІ*. Є привабливим той факт, що розвиток венчурних інвестиційних фондів в Україні фокусується, як і у довоєнні роки, у регіонах-лідерах за вкладом в економічний розвиток країни. Як і раніше, спостерігається зростання рівня концентрації фондів венчурного бізнесу переважно в столиці та Київській області, питома вага яких у загальній кількості ІСІ завжди становила майже 75-80% [3-4], що призводить до виникнення питання *регіональної асиметрії* щодо надання фінансових послуг ІСІ та створення низки проблем від впливу такої асиметрії на трансформацію регіонального розвитку України.

Висновки. Венчурний капітал завжди, а особливо в останні довоєнні роки та майже у два повоєнні роки, продовжує приймати й розділяти ризики. Україна володіє пристойним кредитом довіри інвесторів завдяки численним успішним угодам співінвестування, у яких брали участь майже 300 іноземних фондів. Поточна ситуація в країні, хоча і є надскладною, але праця інститутів спільного інвестування допомагає розвитку нових можливостей, стимулює і прискорює випуск інновацій, а саме, запускає механізми стимулювання інвестицій у повоєнному відновленні країни. Спостерігається, як багаторазово зросла потреба у високотехнологічній продукції промисловості, яка у прийдешньому дасть можливість прискорити відродження повноцінної воєнної індустрії, яка охоплюватиме діяльність, спрямовану на залучення додаткових інвестицій, навчання підприємців, вихід на міжнародні ринки та інтеграцію української інноваційної екосистеми в європейську мережу. Український технологічний сектор є одним із найдинамічніших секторів економіки, він продовжує

розвиватися, а технологічна спільнота сприятиме здібності швидко рухатися, будувати та впроваджувати інновації навіть під обстрілами.

Список використаної літератури

1. Яким буде український ринок інвестицій у 2024 році. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/articles/yakim-bude-ukrayinskij-rinok-investicij-u-2024-roci>
2. Лях І. Можливості венчурного фінансування в умовах інтеграції України до європейського інноваційного простору. // *Вісник економічної науки України*. 2020. № 2 (39). С. 75-79. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.2\(39\).75-79](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.2(39).75-79)
3. Огляд діяльності індустрій управління активами інституційних інвесторів та адміністрування пенсійних фондів в Україні. Страхові компанії. 4-й квартал та весь 2022 рік. URL: <https://www.uaib.com.ua>
4. Огляд діяльності індустрій управління активами інституційних інвесторів та адміністрування пенсійних фондів в Україні. Загальні результати. 3-й квартал та весь 2023 рік. URL: <https://www.uaib.com.ua>